

Hankearvioinnin nykytila ja kehittäminen

Hankesuunnittelupäivä

25.10.2016

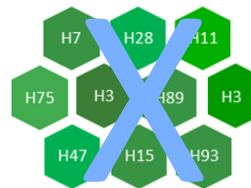
Mitä hankearviointi on?

• Suunnittelun apuväline

- auttaa muodostamaan tehokkaat hankevaihtoehdot ja valitsemaan parhaan vaihtoehdon jatkosuunnitteluun
- ”pakottaa” suunnittelijan perustelemaan tehdyt valinnat ja tuo tätä kautta läpinäkyvyyttä suunnitteluun
- hyvällä suunnittelulla varmistetaan, että vain vaikuttavimmat hankevaihtoehdot etenevät poliittiseen päätöksentekoon.

• Päätöksenteon apuväline

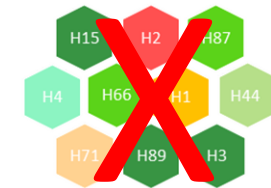
- kuvaa mahdollisimman arvovapaasti hankkeen vaikutukset ja ottaa kantaa hankkeen kannattavuuteen
- viimekädessä hankkeista päätetään poliittisesti -> hankearviointi läpivalaisee poliittisessa päätöksenteossa tehdyt arvovalinnat.

Optimaalinen hankekori

Parhaista vaihtoehdoista valittu hankekori (poliittinen optimi)

Muista vaihtoehdoista valittu hankekori

Tiehankkeiden arvioinnin nykytila (1/2)

- Mikä toimii tällä hetkellä?

- Hankearviointia käytetty yhä enemmän suunnittelun työkaluna hankevaihtoehtojen vertailussa ja hankkeiden vaiheistuksessa/pilkkomisessa -> silti mahdollista hyödyntää vielä enemmän!
- IVAR3 otettu käyttöön ja kokemukset pääosin myönteisiä, mutta virheitä on löydetty ja niitä korjataan -> kiitos palautteesta, sitä kaivataan edelleen! Tekeillä myös IVAR3-opas, jossa käyttäjäpalautteen perusteella painotetaan laskentamallien parempaa läpivalaisemista.
- ”Sukupolvenvaihdos” lähtenyt käyntiin -> silti yhä edelleen tulee panostaa taitavien konkareiden **osaamisen** (liikennetekninen mallintaminen ja työkalut) ja **asenteen** (hankkeen kannattavuuden tutkiminen!) siirtämiseen nuoremmille tekijöille!

Tiehankkeiden arvioinnin nykytila (2/2)

- Mikä ei toimi tällä hetkellä?

- Laskelmista löytynyt jopa räikeitä virheitä -> laatijalla (ja tiettyyn pisteeseen asti myös tilaajalla) vastuu ymmärtää laskelmien tuloksia.
- Hankearviointeja ei päivitetä vaikka hankekokonaisuus, vaikutukset tai arviointiohjeistus muuttuvat -> päivittämisestä pitäisi tulla itsestäänselvyys!
- Hankearvioinnin ohjeistusta noudatetaan soveltaen -> ohjetta tulee noudattaa, jos siinä esitettyjä menetelmiä ja periaatteita haluaa kyseenalaistaa, niin kehittämis ehdotukset hyvä kertoa ohjeista vastaaville.
- Vaikutukset luonnon- ja kulttuuriympäristöön jäävät usein vaikuttavuuden arvioinnin ulkopuolelle, vaikka menetelmä kehitettiin nimenomaan HK-suhteen ulkopuolisten vaikutusten kuvaamiseksi.
- Raportointi vaihtelevaa -> pelkkä HK-laskelman Excel-taulukko on kaukana ohjeen mukaisesta raportoinnista! Ollaan laatimassa hyvää raportointia kuvaavia ”malliraportteja”.
- Tehtyjen arviointien arkistointi on välillä heikkoa -> ei voida tehdä jälkiarviointeja, jos ei edes hankearviointia löydy...
- Hankearvioinnit pyritään tilaamaan halvalla -> laadusta kannattaa maksaa!

Ratahankkeiden arvioinnin nykytila (1/2)

- Mikä toimii tällä hetkellä?
  - Hankearviointia on käytetty suunnittelun työkaluna tehokkaiden hankevaihtoehtojen muodostamisessa ja muodostettujen hankevaihtoehtojen vertailussa -> tieto on lisännyt päätöksenteon tuskaa ja niin pitää ollakin!
  - Simulointeja hyödynnetty hyvin hankearvioinneissa.
  - Hankearviointien toistettavuus ja läpinäkyvyys mennyt selvästi eteenpäin -> raportoinnin tasosta löytyy jopa erinomaisia esimerkkejä!
  - Hankearviointien laatijoiden joukossa on taitavia osajia -> näitä tarvitaan kuitenkin lisää!
  - Ratahankkeiden kannattavuuden arvioinnissa ei vallitse hankkeen kannattavaksi todistamisen kulttuuri.

Ratahankkeiden arvioinnin nykytila (2/2)

- Mikä ei toimi tällä hetkellä?
  - Tilaajapuolelle tarvitaan parempaa liikennöinnin ymmärrystä, koska liikennöitsijöiden nykyiset ja tulevat toimintatavat vaikuttavat merkittävästi hankkeiden kannattavuuteen.
  - Liikenne-ennusteisiin ja liikennöintiin liittyvän epävarmuuden vuoksi herkkyytarkasteluihin ja niiden tuloksista viestintään tulee kiinnittää entistä enemmän huomiota.
  - Arviointien laatiminen on keskittynyt muutamaa yritykseen -> uudet tekijät ovat tervetulleita!
  - Kaupunkiseutujen raidehankkeiden hankearviointien tulokset ”hyppelevät” arvioinnin laatijan ja liikennemallin muuttuessa -> puuttuu ohjeistus kaupunkiseutujen hankearviointien laatimiseen!
  - Hankkeiden vaikutusta kapasiteetin käyttöön ja täsmällisyyteen pitää pystyä arvioimaan nykyistä paremmin -> esiselvitys valmistuu vuoden 2016 alkupuoliskolla.

VTV: Väylähankkeiden yhteiskunta- taloudelliset kannattavuuslaskelmat (1/2)

- Tarkastus koski vain tavaraliikenteen hankkeiden (rata- ja vesiväylähankkeet) hankearviointeja.
- Yleissävy positiivinen ja hankearviointien ohjeistuksen kehittämisen todetaan parantaneen päätöksenteon tietopohjaa.

LIIKENNE | Talouselämä

Tarkastusvirasto löysi puutteita isojen liikennepäätösten valmistelusta

Valtiontalouden tarkastusviraston mukaan liikenne- ja viestintäministeriön tulee jatkossa pitää huolta siitä, että hankkeiden perustana oleva tieto raportoidaan selkeästi, ja kaikista talousarviossa niemetyistä hankkeista tehdään asianmukaiset arvioinnit.

VTV: Väylähankkeiden yhteiskuntataloudelliset kannattavuuslaskelmat (2/2)

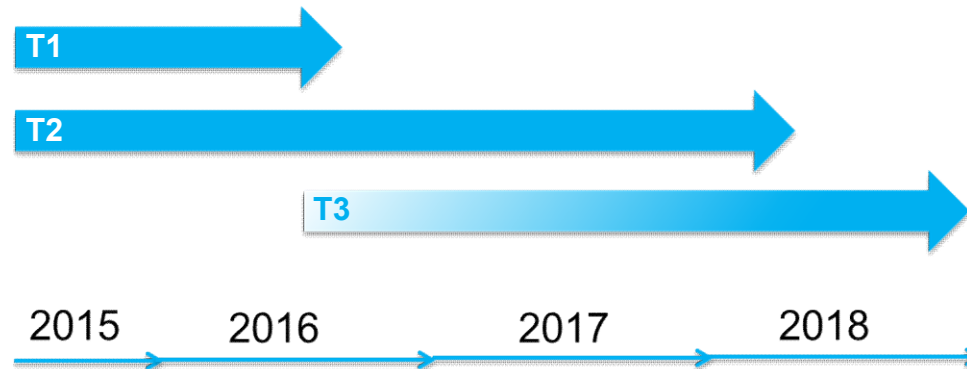
- VTV esitti kaksi suositusta:
  - Liikennehallinnon tulisi tehdä arvioinnit kaikkien talousarvioissa nimettyjen valtion väylähankkeiden yhteiskuntataloudellisesta kannattavuudesta yleisesti hyväksytyillä systemaattisilla malleilla. Jos mallin perusteella yhteiskuntataloudellisesti kannattamattomaksi arvioidusta väylähankkeesta tehdään toteuttamispäätös, se tulisi perustella selkeästi ja läpinäkyvästi.
  - Liikenneviraston tulisi seurata väylähankkeiden yhteiskuntataloudellisten kannattavuusarvioiden toteutumista tähänastista kattavammin. Tämä parantaisi kuvaa hankkeiden suunnitteluvaiheessa tehtävien arvioiden luotettavuudesta ja pienentäisi riskiä, että valtion investointi valuu hukkaan.

Hankearvioinnin kehittämisen tavoitteet

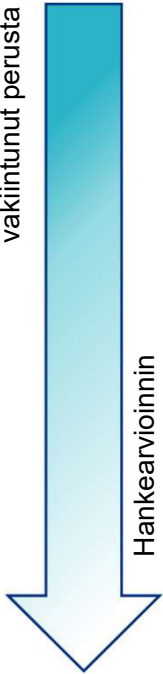
- T1** Arvioidaan ja varmistetaan nykyisten menetelmien tarkoituksenmukaisuus
- T2** Kehitetään vaikutustiedon tuottamisen menetelmiä ja menettelyjä vastaamaan toimintaympäristön muutoksiin
- T3** Parannetaan vaikutustiedon hyödynnettävyyttä suunnittelussa ja poliittisessa päätöksenteossa

Hankearvioinnin kehittämisen kokonaisuus

Hankearvioinnin
vakiintunut perusta

Osa-alueet	Valmistuneet* ja käynnissä olevat selvitykset**
Laskentamallit, yksikköarvot ja laskentaperiaatteet	*Matka-ajan hyödynnettävyyden vaikutus aikasäästön arvoon, 75/20015. **Esiselvitys raidekapasiteetin käytön kuvaamisesta ja täsmällisyyden huomioon ottamisesta rautateiden hankearvioinnissa.
Elinkeinoelämän hyödyt	*Rahdin ajan arvo hankearvioinnissa, 8/2016. **Maksuhalukkuustutkimus rahdin ajan arvosta.
Älyliikenteen vaikutukset	Edetään myöhemmin...
Maankäyttö ja liikenne	**Liikennejärjestelmän maankäyttö-/yhdyskuntarakennetaikutusten arvioinnin kehittäminen – esiselvitys.
Laajemmat taloudelliset vaikutukset	*Liikennehankkeiden laajemmat taloudelliset vaikutukset – esiselvitys 38/2016. **Jatkoselvitys laajemmista taloudellisista vaikutuksista hankearvioinnissa.
Tulosten hyödyntäminen suunnittelussa ja poliittisessa päätöksenteossa	Liikennehankkeiden vaikutusten arvioinnin roolit suunnittelussa ja päätöksenteossa, julkaisematon diaesitys.

Valmiit ja tulevat julkaisut netissä

- www.liikennevirasto.fi
  - Hankkeet...
  - ...Hankeprosessi...
  - ...Vaikutusten arviointi...
  - ...Vaikutusten arvioinnin kehittäminen
- [Suora linkki](#)

LIIKENNETILANNEPALVELU | MEDIALLE | YHTEYSTIEDOT | Pä evenska | In English

LIIKENNEVERKKO | HANKKEET | AINEISTOT | AMMATTILAISILLE | LIIKENNEVIRASTO

Ilmestyneet julkaisut

- Vaikutusarvioinnin roolit suunnittelussa
- Matka-ajan hyödynnettävyyden vaikutus aikasäästöön arvioon
- Rahdin ajan arvo hankearvioinnissa
- Liikennehankkeiden laajimmat taloudelliset vaikutukset, esiselvitys

- älyliikenteen vaikutusten arvioinnin
- maankäytön ja liikenteen yhteen kytkentä ja vaikutusten arviointi
- laajempien taloudellisten vaikutusten arviointi.

Liikenne-ennusteiden kehittämisen osa-alueeseen sisältyy:

- tulevaisuuden liikennemallit ja ennusteet
- ennustemenetelmien kehittäminen (lähtötietojen laadullinen parantaminen, toimintaympäristön uusien muutostekijöiden tunnistaminen ja arviointi, vaikutusmekanismien määrittäminen)
- vaihtoehtojen tarkastelujen laatiminen, jotta ennusteiden avulla on mahdollista tukea suunnittelun ja päätöksenteon tarpeita.

f t in G+

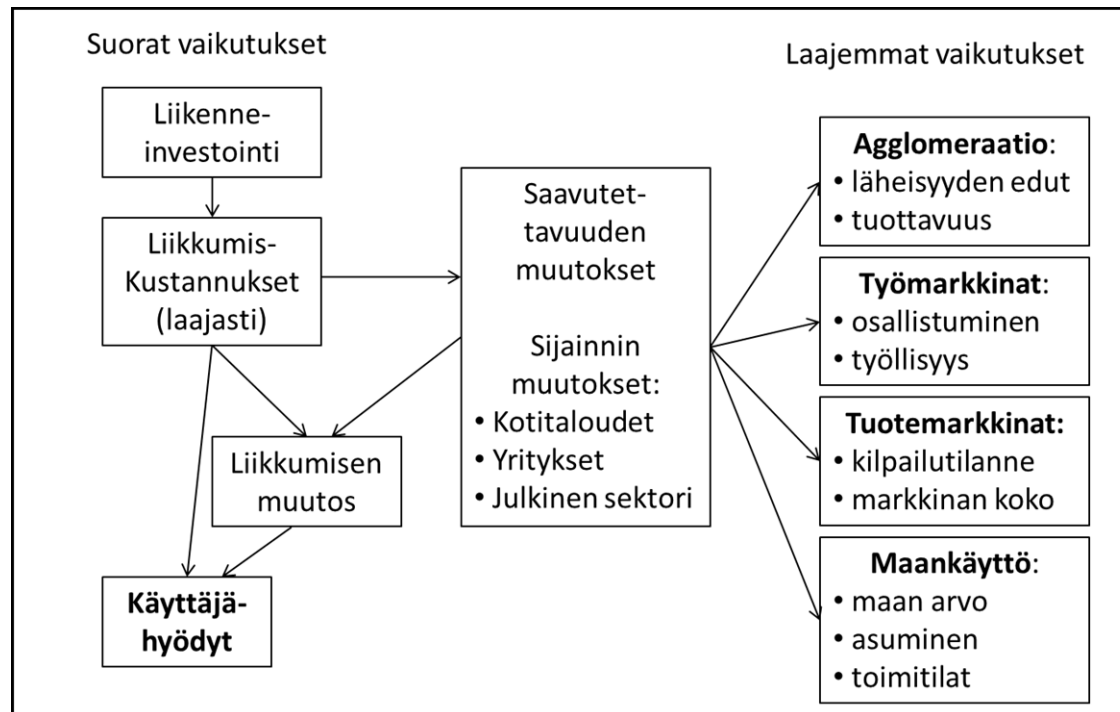

Liikennehankkeiden laajemmat taloudelliset vaikutukset (1/3)

- Taustalla pitkälti intressitahojen (mm. valtion rahoitusta odottavat kunnat, rakentajat, ammattiliitot) suunnalta tullut kritiikki, ettei nykyinen hankearviointi ota huomioon laajempia taloudellisia vaikutuksia.
- Ilmiötä teorian ja eri maiden käytäntöjen kautta jäsentävä esiselvitys ”Liikennehankkeiden laajemmat taloudelliset vaikutukset –esiselvitys” (Tutkimuksia ja selvityksiä 38/2016) julkaistiin kesäkuussa 2016 -> ei tuottanut valmiita laskentamalleja.
- Tarvitaan tutkimus- ja selvitystyötä yksikköarvoista ja arviointimenetelmistä Suomen olosuhteisiin. Jatkotyö on käynnistynyt ja päämääränä on arviointiohje.

Liikennehankkeiden laajemmat taloudelliset vaikutukset (2/3)

Huom!
Rakentamisaikaiset vaikutukset työllisyyteen ja kokonaiskysyntään eivät kuulu laajempien taloudellisten vaikutusten kehiköön.

Liikennehankkeiden laajemmat taloudelliset vaikutukset (3/3)

Hanke- tyyppi	Käyttäjä- hyödyt	Laajemmat vaikutukset				
		Agglome- raatio	Työ- markkinat	Teollisuus: tuotanto	Kilpailu	Maan- käyttö
Valtakun- nallinen rata	XXX	XX	XX	X	X	X
Valtakun- nallinen tie	XXX	X	XX	X	X	X
Paikallinen rata	XXX	XX	X			XXX
Paikallinen tie	XXX	X	X	X		XX
Paikallinen teollisuus- väylä	XXX			XXX		X

Jos välillä tuntuu hankalalta,
tukea on tarjolla:

anton.goebel@liikennevirasto.fi
taneli.antikainen@liikennevirasto.fi

Myös hankearviointia koskevat
kehittämisehdotukset ovat
tervetulleita!

KIITOS!

